

Välikysymys VK 1/2017 vp

Ville Niinistö vihr ym.

Välikysymys ammatillisen koulutuksen leikkausten aiheuttamista seurauksista ja koulutuksen eriarvoistumisesta

Eduskunnalle

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen kenttä on keskellä hallitsematonta mullistusta. Sipilän hallituksen koulutusleikkaukset osuvat voimalla ammatilliseen koulutukseen. Leikkausten jälkimainingeissa ammatillisilta oppilaitoksilta edellytetään laajaa reformia, jossa koulutusta uudistetaan tulevaisuuden haasteisiin. Ensin viedään rahat, sen jälkeen edellytetään mittavaa uudistusta.

Leikkaukset johtavat siihen, että useammalle nuorelle toisen asteen koulutus karkaa entistäkin kauemmas eikä koulutuspaikkoja riitä kaikille. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta on jo aiemmin jouduttu karsimaan, ja nyt Sipilän hallituksen 190 miljoonan euron jättileikkaus heikentää entisestään ammatillisten oppilaitosten mahdollisuuksia tarjota koulutusta: aloituspaikkoja karsitaan, lähiopetusta vähennetään, opetuspisteitä suljetaan ja opettajia irtisanotaan. Tämä uhkaa erityisesti maaseudun ja lähiöiden poikien mahdollisuuksia saavuttaa peruskoulun jälkeistä työllistymistä turvaavaa tutkintoa, kun koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkenee. Varsinkin pienet koulutusohjelmat ja monet ruotsinkieliset oppilaitokset ovat uhattuina. On huolehdittava myös siitä, ettei erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien ja vammaisten, koulutustarjonta vaarannu.

On syytä epäillä, onko todellinen kehitys ja uudistuminen mahdollista tilanteessa, jossa henkilöstöä ja opetusta karsitaan rajusti. Edellisen hallituksen aikeena oli rakenteellisten uudistusten toteuttaminen tavalla, jossa osa säästöistä syntyisi reformin vaikutuksesta eikä muutoksen vaikutus opetukseen olisi näin suuri. Tavoitteena oli reformi, joka olisi turvannut aloituspaikat eri puolilla Suomea. Nyt näin ei käy. Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkojen määrä laskee kuluvana vuonna viidellä tuhannella. Vuoden 2014 tasoon verrattuna aloituspaikkoja on 7 000 vähemmän.

Ammatillisen koulutuksen reformin hyvätkin tavoitteet ovat vaarassa jättileikkausten takia. Reformilla sysätään, kenties säästökeinona, aivan liian suurta osaa koulutusvastuusta yritysten harteille ilman tukea tai korvausta. Jo nyt työpaikoilta kuuluu viestiä siitä, että vastuu opiskelijoiden ohjaamisesta kuormittaa henkilöstöä. Ammatillisen koulutuksen reformin työpaikalla tapahtuva oppiminen edellyttää selkeitä pelisääntöjä siitä, kuka vastaa laadukkaasta työssäoppimisesta työpaikoilla ja missä kulkee opiskelun ja työn rajat. On epäselvää, löytyykö yrityksistä koulutuspaikkoja ja -valmiuksia hallituksen edellyttämällä tavalla. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten kannalta on tärkeää, että oppilaitoksen edellytykset ja vastuu vastata tarjoamastaan koulutuksesta säilyvät hyvinä.

Väläkysymys VK 1/2017 vp

Oppilaitosten arjessa leikkaukset näkyvät koulutustarjonnan supistumisena, lähiopetuksen vähenemisenä ja henkilöstövähennyksinä. Leikkausten suuruus jakautuu koulutusaloittain epätasaisesti niin, että pahimmillaan joihinkin oppilaitoksiin kohdistuu jopa 16 %:n leikkaus. Leikkausten takia YT-neuvottelut tuotannollis-taloudellisin syin on käyty 102 ammatillisessa oppilaitoksessa. Henkilöstövähennystarve on noin 2 800 henkilötyövuotta. 648 opettajaa on irtisanottu tähän mennessä. Henkilöstöä on vähennetty myös osa-aikaistamalla, päättämällä määräaikaista työsuhteita ja eläköitymisen kautta. Säästöä on haettu myös muuttamalla työnkuvia. Henkilöstövähennykset ja yt-neuvottelut ovat käynnissä ja jatkuvat edelleen.

Lähiopetuksen määrän väheneminen vaarantaa jo nyt ammattitaidon hankkimisen ja jatko-opintokelpoisuuden. Viikkotuntimäärä oli jo vuonna 2013 pudonnut 28 tuntiin aiemmasta 32 tunnista. OAJ kysyi opetustuntien määrää viimeksi helmikuussa 2016 yli 200 luottamusmieheltä. Kyselyn mukaan opetusta annettiin keskimäärin 22—24 viikkotuntia. Kun ammatillisesta koulutuksesta leikataan, se merkitsee, että opetuksen määrää leikataan taas 10—15 prosenttia, joten monilla aloilla tuntimäärä putoaa jo alle 20 tuntiin. Opetuksen taso kärsii, kun 20 viikkotunnin lähiopetuskanta jättää opiskelijat yksin opettelemaan ammatin vaatimia taitoja.

Lähiopetus on paitsi käytännönläheistä ammattitaitojen opettelua ja harjoittelua myös ihmiskontaktia eli sitä, mikä sitoo nuoren osaksi kouluyhteisöä ja opintoja. Jos lähiopetuksen määrä on vähäinen, eniten tukea tarvitsevat nuoret voivat kokonaan pudota pois koulutuksesta.

Leikkaukset ammatillisesta koulutuksesta tulevat lisäämään opintojen keskeyttämistä ja koulutuspuudokkuutta. Ammatillisessa koulutuksessa keskeyttäminen on yleistä. Opintonsa keskeytti 7,6 % opiskelijoista (2013—2014). Pelkän peruskoulun varaan jääneiden asema työmarkkinoilla on erittäin heikko, sillä Suomessa menestymisen mahdollisuudet riippuvat koulutuksesta.

Sipilän hallituksen jättileikkaukset ammatillisesta koulutuksesta tehdään tilanteessa, jossa syrjäytyminen työelämästä ja koulutuksesta on ollut Suomessa vakavassa kasvussa. Jo nyt viidesosa alle 25-vuotiaista nuorista miehistä ja yli 15 % nuorista naisista on työn tai koulutuksen ulkopuolella ja 25—54 -vuotiaiden miesten keskuudessa työstä ja koulutuksesta syrjäytettyjen kadonneiden työmiesten määrä kasvaa tuhannella vuosittain.

Miesten työllisyys on muutoksessa, johon Sipilän hallitus ei ole osannut vastata. Vähän koulutetuille ei enää löydy töitä. PISA-tutkimukset kertovat, että poikien oppimistulokset suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ovat tyttöjä heikommat. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset vaarantavat entisestään koulutuksen tasa-arvoa ja voivat johtaa nuorisotyöttömyyden sekä työstä ja koulutuksesta syrjäytymisen pysyvään ja merkittävään kasvuun.

Tuore Elinkeinoelämän valtuuskunnan selvitys suosittelee tällaisen poikien ja miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi koulutukseen panostamista jo varhaisesta iästä, varhaiskasvatuksesta alkaen. Raportin mukaan 79 000 25—54-vuotiaasta miestä on pudonnut kokonaan pois työelämästä tai koulutuksesta. Osa on pitkäaikaistyöttömiä, mutta vielä isompi osa on täysin yhteiskunnan tukirakenteiden ulkopuolella. Kadonneiden poikien ja miesten määrä kasvaa, jos koulutuspaikkoja ei ole eikä koulutus pysty pitämään opiskelijoista kiinni.

Välikysymys VK 1/2017 vp

Syrjäytymisvaarassa olevat lapset tunnistetaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa, usein jo neuvolassa. Syrjäytetyksi joutuminen on kallis polku sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Yhden nuoren syrjäytymisen hinnaksi yhteiskunnalle on laskettu miljoona euroa. Kadonneen nuoren osaksi jää elämä, jossa itse ei enää jaksa eikä ketään muuta kiinnosta.

Koulutuksesta leikkaaminen on leikkaamista nuorten tulevaisuudesta. Hallituksen leikkuri on osunut koulutusjärjestelmän jokaiseen portaaseen varhaiskasvatuksesta yliopistoihin. Nuorten syrjäytymistä pahentavat erityisesti leikkaukset varhaiskasvatuksesta, peruskouluilta ja ammatillisesta koulutuksesta.

Suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat lapset tunnistetaan jo varhaiskasvatuksessa. Hallitus on poistanut lasten subjektiivisen päivähoito-oikeuden ja kasvattanut ryhmäkokoja. Subjektiivinen päivähoito-oikeus tasoittaa erilaisista perheitaustoista tulevien lasten mahdollisuuksia. Laadukas varhaiskasvatus ja samalla sen tehtävä syrjäytymisen ehkäisemisessä vaikeutuvat ryhmäkokojen kasvaessa. Varhaiskasvatus on yksi tärkeimmistä lastensuojelun avoimuuden tukitoimista.

Peruskouluissa leikkaukset ovat osuneet ryhmäkokoihin ja erilaisiin opetuksen tukitoimiin. Se on huonontanut juuri heikommin pärjävien oppilaiden opiskelumahdollisuuksia. Hallitus leikkasi koulutuksellista tasa-arvoa edistäneistä toimista, esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadusta, koulunkäyntiavustajista ja ryhmäkokojen pienentämisestä.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Sitoutuuko hallitus turvaamaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrän vähintään nykytasolla,

miten turvataan lähiopetustuntien säilyminen tasolla, joka takaa jatko-opintokelpoisuuden,

miten hallitus aikoo korjata leikkausten aiheuttamat heikennykset ammatillisen koulutuksen laatuun, alueelliseen tarjontaan ja saavutettavuuteen,

miten hallitus aikoo parantaa koulutuksellista tasa-arvoa, vähentää koulutuksesta syrjäytymistä ja puuttua erityisesti poikien ja miesten lisääntyvään syrjäytymiseen,

miten hallitus takaa ammatillisille oppilaitoksille lisää resursseja ammatillisen koulutuksen reformin toteuttamiseen ja

aikooko hallitus siirtää koulutusvastuuta työpaikoille ilman selkeitä pelisääntöjä vastuista ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen resursseista?

Välikysymys VK 1/2017 vp

Helsingissä 3.3.2017

Ville Niinistö vihr
Touko Aalto vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Pekka Haavisto vihr
Hanna Halmeenpää vihr
Satu Hassi vihr
Heli Järvinen vihr
Emma Kari vihr
Johanna Karimäki vihr
Jyrki Kasvi vihr
Krista Mikkonen vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Jani Toivola vihr
Antero Vartia vihr
Ozan Yanar vihr
Antti Lindtman sd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Suna Kymäläinen sd
Riitta Myller sd
Jutta Urpilainen sd
Antti Rinne sd
Tytti Tuppurainen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Joonas Räsänen sd
Pia Viitanen sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Tuula Haatainen sd
Sirpa Paatero sd
Anneli Kiljunen sd
Jukka Gustafsson sd
Krista Kiuru sd
Sanna Marin sd
Satu Taavitsainen sd
Tarja Filatov sd
Ilkka Kantola sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Li Andersson vas
Matti Semi vas
Katja Hänninen vas
Jari Myllykoski vas
Markus Mustajärvi vas
Annika Lapintie vas
Paavo Arhinmäki vas
Anna Kontula vas

Välikysymys VK 1/2017 vp

Stefan Wallin r
Mikaela Nylander r
Anna-Maja Henriksson r
Thomas Blomqvist r
Veronica Rehn-Kivi r
Eva Biaudet r
Mats Nylund r
Anders Adlercreutz r
Joakim Strand r
Peter Östman kd
Päivi Räsänen kd
Antero Laukkanen kd
Sari Tanus kd
Sari Essayah kd